Dr. Dragomir Babić

DJELATNOST NARODNE ČITAONICE NOVI VINODOLSKI (1845-1893)

Čitaonice kao kulturne institucije, rasadišta narodnog prosvjećivanja odigrale su značajnu ulogu u razvijanju i produbljivanju nacionalne svijesti hrvatskog naroda, posebno u razdoblju ilirskog pokreta, odnosno u kontekstu hrvatskog narodnog preporoda. To znači da njihovu višeznačnu djelatnost valja razmatrati kao trajno kulturno činjenje, koje je u mnogome pridonosilo općem kulturnom unapređivanju određenog prostora, odnosno njegova stanovništva. Funkcija nekadašnjih čitaonica u Hrvatskoj jedva da se mogu uspoređivati s funkcijom današnjih čitaonica, što su se mahom reducirala na puku ponudu dnevnih listova, časopisa i beletrističkih i drugih knjiga za posuđivanje.

Vjekoslav Babukić je u povodu osnivanja zagrebačke čitaonice godine 1854. zapisao: „S utemeljenjem narodne čitaonice u glavnom gradu ovih kraljevina počimlje novo doba života našega narodnoga, jer su se po svih gradovih i glavnih mjestih naših slična društva utemeljila, koja su se za onda smatrala kao ona ognjišta, na kojih se smrzla srca sunarodnika naših grijahu.[1]"

Antun Barac vidi u njima moćno sredstvo promicanja hrvatskog narodnog duha i hrvatskih knjiga u razdoblju ilirskog pokreta: „One nisu nastale kao društva za zabavu i samo za čitanje. Imale su biti zavodi, koji će stvoriti novo hrvatsko društvu, proniknuto narodnim duhom i zaneseno za stvaralački kulturni rad. Najveća je briga čitaonica bila, da pomognu prodaji hrvatskih knjiga. Čitaonice nisu mogle ukloniti posljedice, što ih je donosio sastav tadašnjega hrvatskog društva. Ali su ipak pomogle, da su se knjige mogle širiti među publiku. Slične zadatke vršile su i čitaonice u pokrajini."[2]

Novljanska čitaonica, osnovana 27. ožujka 1845, jedna je od najstarijih u regiji i jedna od najstarijih u Hrvatskoj. Njeno utemeljenje u Novom Vinodolskom sigurno nije bilo slučajno; naprotiv, ono je bilo svjesni nacionalni i kulturni čin tada viđenijih predstavnika novljanskog puka, u manje-više neposrednoj ili posrednoj vezi s rodoljubivim i slobodarskim opredjeljenjem Novljana, kao i u vezi s novljanskim književnicima Mažuranićima, koji su bili među, najistaknutijim protagonistima ilirskog pokreta. Bili su to: filolog Antun Mažuranić (1805-1888), pjesnik Ivan Mažuranić (1814-1890) i posredno na svoj način i Matija Mažuranić (1817-1881), pisac najbolje prozne knjige ilirizma Pogled u Bosnu.

Novi Vinodolski3), nastao na mjestu nekadašnje rimske utvrde Lopar, jedno je od najstarijih hrvatskih naselja na sjevernom dijelu jadrana, Odnosno u Hrvatskom primorju. Bio je posjed krčkih knezova Frankopana, česta meta turskih i mletačkih nasrtaja, uskočko uporište, kasnije u sastavu Ilirskih provincija, pa Austrijske Ilirije, što je politički predtekst za ono što će se razbuktati u razdoblju najdjelotvornijeg ilirizma (1835-1849), u kojem će biti osnovana Novljanska čitaonica godine 1845. Kulturna povijest Novog Vinodolskog izuzetno je bogata spomenicima materijalne i duhovne kulture, posebice u oblasti graditeljskog umijeća nesakralnog i sakralnog karaktera, likovnih umjetnosti i primarne slavenske pismenosti glagoljice, naravno u kontekstu Vinodola i njegova značenja u životu hrvatskog naroda, u njegovoj kulturi i umjetnosti, u njegovu naporu da sačuva svoj slavenski i hrvatski nacionalni identitet.

Novi Vinodolski bio je značajno rasadište glagoljaških aktivnosti, glagoljske pismenosti i književnosti. Pretpostavlja se da je u njemu djelovalo više od šezdesetak svećenika-glagoljaša, tih samozatajnih i otpornih boraca za naš nacionalni identitet u borbi protiv tuđih nasrtaja, čiji je cilj bio osvojiti ove naše krajeve i denacionalizirati njihovo autohtono nacionalno biće. U Novom Vinodolskom je godine 1288. nastao glasoviti Vinodolski zakonik, prvi slavenski pravni zakonik, pisan glagoljicom. U Novom su napisani kapitalni hrvatski glagoljaški tekstovi velika opsega, kao što su to, između ostalih: Prvi novljanski brevijar (1459), Novljanski misal (1474), Drugi novljanski brevijar (1494) i Vinodolski zbornik iz 15. stoljeća. Novljansko narodno stvaralaštvo, epske narodne pjesme navlastito, zadivljujućom snagom pučke elementarnosti, sadrži u svom tkivu i u obilju svojih uzvišenih etičkih poruka gotovo sve bitne komponente naše hrvatske sudbine, odnosno totalitet narodnog života u prohujalim stoljećima.

Osvjedočeno slobodarstvo Novljana i bogata kulturna tradicija uvjetovala je u Novom Vinodolskom povoljne okolnosti za promicanje hrvatskog rodoljublja, pogotovo onda, kada je on dolazio u pitanje. U Novom Vinodolskom, kao i u cijelom Hrvatskom primorju, u svakoj kući čuvala se knjiga Andrije Kačića Miočića Razgovor ugodni naroda slovinskoga i čitala kao nadahnuće i svjesna potvrda pripadnosti svome hrvatskom narodu. Antifrancusko raspoloženje Novljana godine 1813, poslije toga pritisak Austrije, što se očitovalo u činjenici da je osnovna škola u Novom, tzv. trivijalka (trivium) bila na njemačkom jeziku (Novi je bio u sastavu tzv. carske komore) i druge nepovoljne okolnosti za iskazivanje rodoljublja, pospješit će opredjeljenje dalekovidnih i ambicioznijih Novljana da prihvate svaku mogućnost iskazivanja onoga što se pokušalo u njima zatomiti, a to je bilo njihovo odlučno plebejsko, pučko, seljačko elementarno slavenstvo i hrvatstvo, što se u njima taložilo, produbljavalo i jačalo, izazivano i poticano usmenom predajom od koljena na koljeno prenošenom gorštačko-dinarsko-uskočkom prirodom punom prkosa i nepokornosti, budući da je to stanovništvo vuklo svoje porijeklo iz unutrašnjosti naše zemlje, odnosno iz južnih krajeva, najvjerojatnije iz Dalmacije, Hercegovine i Bosne, a što je tako evidentno iz epskih junačkih narodnih pjesama, što su u Novom prisvojene kao svoje[4], iako na tematskom planu nemaju nikakvih dodirnih točaka bilo s Novim bilo s Hrvatskim primorjem.

O Novom Vinodolskom i Novljanima u trenutku osnivanja Novljanske čitaonice, ili u desetljećima prije njega, ne postoje neki sustavni i pregledni dokumenti, no posredstvom nepovezanih podataka koji postoje, moguće je predočiti barem osnovne činjenice. Novljani su kao i ostali „Vinodolci Primorci bili uz vinogradare i ratare vrsni klesari, kamenari i zidari[5].

Novljani su živjeli u patrijarhalnom miljeu, na principima pravdoljubivosti i poštenja, autoriteta starijih, uobičajene disciplinirane pobožnosti. Još od davnine su se Novljani poput biskupa Ivana K. Caballinija i biskupa Ivana Kr. Ježića odlikovali rodoljubljem i neposrednim dodirom sa svojim vjernicima, a radi njihova prosvjećivanja. Milorad Živančević parafrazirajući Emilija Laszowskog zaključuje: „Novljani su na početku prošlog veka otpočinjali miran život. Tek što su prihujali napoleonski ratovi i srušilo se jedno carstvo, minulo jedno burno doba. Grozdni vinogradi, pitomo novljansko polje, u zaleđu bogate guste šume bili su spoljni znaci blagostanja koje je zavladalo. Savremenici beleže da se tada nije znalo za pečalbu: posla i hrane bilo je u izobilju. Meštani, kojih u ono vreme nije bilo ni dve hiljade, obrađivali su zemlju i gajili stoku provodeći dane u spokojstvu, kao u priči, negujući junačke tradicije predaka.[6]"

Zapisnici Narodne čitaonice Novi Vinodolski najpouzdanije su, ali i najsuhoparnije svjedočanstvo o njenim počecima i o njezinoj djelatnosti, iako kao i sva koncizna svjedočanstva te vrste predstavljaju samo, metaforički kazano, pepeo poslije vatre, jer nam ne mogu niti izdaleka dočarati sve one poticajne okolnosti, što su dovele do njene realizacije. No nedvojbeno je da su rezultati ilirskog pokreta u Hrvatskoj i angažiranost Antuna Mažuranića, koji je jedini od slavne braća Mažuranića bio i ostao i najemocionalnije i najkonkretnije vezan sa Novim, bili glavni povod da se dalekovidni i hrvatskim rodoljubljem prožet novljanski svećenik Josip Mažuranić (1811-1879) „mili rodoljub častni Gospodin Joso Mažuranić Stolne cerkve Modruške iliti Corbavski canonički Namestnik„, obrati Novljanima između ostalog i ovim riječima: „Ljubljeni Domorodci! Već je vrime, da se i mi jednom od sna probudimo, i složimo se promicati blagostanje naše mile Domovine... Dušmana se ništa nestrašimo, ovibo pobignuti hote kano magla prid Suncem, akomi u Početku, stalni i ljubavom Domovine iskreno zavezani budemo..." Čitaonica je u Novom Vinodolskom osnovana 27. ožujka 1845., u čijem je „Ustavu", ustvari u statutu, poslije motta „Sve se u svitu dalje diže-samo mi stojimo niže" veoma zanimljiv proklamirani princip, što su ga se morali pridržavati njeni članovi: „U ovo društvo pristupiti može svaki, bio on višega ali nižega stališa, bio on prosti ali izobraženi, samo da je drugač dobroga i poštenog deržanja... Svakog sučlana tako, kano svoju Domovinu iskreno ljubiti[7]." Prvi njeni registrirani članovi bili su: Franko Mažuranić, Blaž Ferković, Anton Umiljenović, Ivan Mrzljak, Danko Zoričić, Ivan Šebalja, Ivan Potočnjak, Ivan Žanić, Andrij Bugarin, Lovro Srića, Osip Piškulić, Osip Zoričić, Juraj Toljan, Mikula Mažuranić, Nikomed Dobrić, Maksimilijan Mudrovčić, Ivan Mažuranić, Lovra Sokolić, Ivan Piškulić, Ivan Kabalin, Ivan Sokolić, Filip Sokolić, Osip Žanić, Ferdinand Zoričić i Anton Potočnjak.

Nažalost povijesni put Novljanske čitaonice ne može biti temeljitije osvijetljen, jer su dokumenti o njoj nepotpuni, budući da ih je mnogo nestalo za vrijeme fašističko- nacističke okupacije Novog Vinodolskog u toku drugog svjetskog rada, pa su sačuvani samo zapisnici iz razdoblja: 1845-1893, 1905-1912.8) i 1927-1955. Usprkos tome prava je sreća što su sačuvani dokumenti o njenom radu upravo iz razdoblja 1845-1893. budući da se kasnija razdoblja njena djelovanja mogu relativno lakše rekonstruirati, zahvaljujući raznim drugim izvorima i podacima o političkom, društvenom i kulturnom životu Novog Vinodolskog.

Osnivanje Novljanske čitaonice (čiji je službeni naziv bio Narodna čitaonica Novi, a ovaj pridjev „narodna" u razdoblju ilirskog pokreta označavao je njenu elementarnu i funkcionalnu prirodu, ni u jednom trenutku formalnu ili konvencionalnu), što je bilo organizirano 27. ožujka 1845. u kući uglednog Novljanina i trgovca Lovre Sriće bio je zaista djelotvoran čin potvrde novljanskog identiteta, koji se tako jasno i otprije prepoznavao po svojim slobodarskim značajkama: „Djelovanje čitaonice počelo se osjećati na svakom koraku. Čitaonica je bila kulturno rasadište i jaki oslon zaštite građanskih prava, ne samo Novljana, već čitavog Vinodola. Da je Vinodol dobio svog zastupnika u državnom saboru, zasluga je baš nastojanja Narodne čitaonice. Ideje Narodnog preporuda brzo prelaze u narod. javljaju se razne budnice i davorije, tako je i iz tih dana do danas sačuvana u novljanskim običajima pjesma Ljudevita Gaja „Još Hrvatska nij' propala", koju novljanski mesopustari neumorno sviraju u mesopusne dane, pozdravljajući tom davorijom svakog odraslog Novljanina. U narodnom kolu, koje se ranije igralo uz sve svečanije zgode - od tada pa do danas - pjeva se Štoosova pjesma „Poziv u ilirsko kolo"... U novljanskom kolu susrećemo i pjesnika slobode i jedinstva Ivana Mažuranića sa svojim junačkim epom

„Smrt Smail-age Čengića"... Svaki značajniji datim narodnog života slavi Narodna čitaonica. Ne izmiče joj osnutak Jugoslavenske akademije, te na otvorenju nastupaju i njezina dva predstavnika. Tom zgodom, veliki biskup, narodni svećenik Josip Juraj Strossmayer, postaje članom ove Narodne čitaonice. Godine 1871. obavještava Narodnu čitaonicu Đuro Daničić, tajnik Jugoslavenske akademije o darovima Slavensko- blagotvoriteljnog odbora u Moskvi. U krilu Narodne čitaonice osniva se glazbeno i pjevačko društvo „Stjenjak" i tamburaško društvo „Zvonimir". Predstavnici Narodne čitaonice sudjeluju na proslavi Gundulićeve Dubravke 1888. godine, a isto tako uzimaju učešća u proslavama narodnih čitaonica u Kraljevici i Selcima. Prije prvog svjetskog rata predsjednik Narodne čitaonice kanonik Mate Cvetko tražio je da se iz Narodne čitaonice izbace slobodoumni i antiklerikalni listovi Pokret i riječki Novi list. Zbog toga istupa iz Narodne čitaonice više članova na čelu s Antonom Žanićem, trgovcem, i osnivaju Radničku zadrugu Sv. Nikole. Zadruga je kao potporno društvo uspješno radila sve do drugog svjetskog rata, kada je privolom svojih članova ušla u sastav Narodne čitaonice... Od svog osnivanja svojim djelovanjem postala je značajan faktor društvenog i političkog života, ne samo u Novom, nego u čitavom Hrvatskom primorju.[9]"

Prelistavanje i analitičnije poniranje u sadržaj Zapisnika Narodne čitaonice u Novom je veoma zanimljivo. Apstrahiraju li se one isključivo interno društvene, puke organizacijske preokupacije i činjenice efemernog značenja, može se mnogo toga saznati o društvenoj atmosferi, što je u tom vremenu bila toliko prožeta težnjom afirmacije hrvatskog rodoljublja i kulturnog djelovanja u Novom. Nijedan kroničar i povjesničar Novog Vinodolskog ne može mimoići ove, inače lijepim rukopisom ispisane, stranice Zapisnika Narodne čitaonice, što će mu podastrijeti mnogo činjenica, bitnih i za sagledavanje šireg konteksta političkih i kulturnih gibanja u Vinodolu i u cijelom Hrvatskom primorju.

Iz Zapisnika vidljivo je da se ubrzo poslije utemeljenja čitaonice, stvaranja organizacijskih, materijalnih i drugih pretpostavki - kao i učlanjenja građana Novog, po zanimanjima mahom uglednih i materijalno situiranih pismenih Novljana - došlo do prekida rada prouzrokovana Bachovim apsolutizmom i općim terorom. Međutim, to je ubrzo prevladano povoljnim okolnostima što su uslijedile poslije sloma Bachova apsolutizma. Na skupštini 17. prosinca 1864., pošto su se ponovo okupili toliki ugledni Novljani, razmatra se novonastala povoljna situacija i zaključuje: „Ajdmo napred u ime Boga, Samo nek je sloga. Poslie duge stanke i žalostnog mrtvila, u kog uspavana čamila je novogradska Čitaonica, dade mili Bog i sreća junačka, te se ponukani razvijajućom se milom nam narodnostju, u napredujućim duhom vremena ohrabre vrlu obćine naše sinovi i pokušaju na novo uskrisiti ovaj toliko plemeniti, da za višje izobraženje i društveni život toliko potrebiti Zavod. „Podžupan riječki van Vončina, kanonik Vinko Mrzljak i drugi čine sve da se „izhodi potvrđenje višje vlasti, da se tako „Narodna čitaonica" kao utemeljena i Visokom zemaljskom vlasti potverdjena u život javni „kao poučno-zabavni„ zavod uvesti uzmogne„. Primjer homogenosti Novljana u naporu da dadu podršku čitaonici naglašena je i u slučaju pristanka općinskog načelnika Novog Matije Mažuranića da svesrdno pomogne sva njena nastojanja, što se jasno vidi u informaciji, datoj na sjednici upravnog odbora 22. prosinca 1864: „G. Matia Mažuranić nesamo da radostno stuplja za člana i kao takav plaćati će kao svaki redoviti član f. 12 na godinu, već osim toga obećao je ustupiti za godinu dana svoja tri Hrvatska časopisa bezplatno ili narodne Novine, Naše gore list i Sidro, i još izviše toga pomišlja za Čitaonicu bezplatno okolne prostorie u svojoj novoj kući čim ova gotova bude." Odbor koji rukovodi čitaonicom nevjerojatno je agilan u smislu okupljanja članova i upisivanja u nju novih članova. Pedantno precizira elemente kulturnog

ponašanja, kojih se moraju članovi pridržavati. Nije nezanimljivo navesti npr. što se u njoj sve zabranjuje: „pušiti, o političkih dogodjajih strastveno seprepirati, inatiti ili svadjati se, kada tko čita gledati mu preko ramena u list, simo tamo šetati, šale zbijati koje drugome u poštenje dirnuti bi mogle, ponositi se ili prezirati manje dičnog člana, ako koji od gospode članovah i proti obstojećim pravilam pogrešio bi, uljudno ga ukoriti što jedino na odbor spada... Čitaonica je otvorena od 6 satih jutro do 11 satih večer... Svaki član ima pravo uzeti samo jedne novine kući, koje kad povrati, opet si drugi uzeti može itd. (12. prosinca 1865.)".

Zapisnici registriraju niz značajnih političkih i kulturnih događaja u tom vremenu, apostrofirajući posebno napore čitaonice da se ona uključi u proslave raznih obljetnica, koje nemaju samo puko manifestacijsko značenje, kao npr, „tristogodišnju uspomenu Nikole Zrinjskoga (3. rujna 1866.)", kao i oduševljenje njenih članova Josipom Jurjom Strossmayerom, budućim utemeljiteljem Sveučilišta „čemu uzradovati se mora svaki domorodac" (20. studenoga 1866.)„. Istini za volju Narodna čitaonica, kao u i sve institucije ove vrste, neizostavno mora platiti danak režimu, što i čini na svojoj sjednici 7. ožujka 1869., kada se u povodu prolaska „našeg kralja Franje Josipa I i Njih Veličanstva Premilostive naše kraljice Jelisave" zaključuje kako „bi moglo i ovo naše družtvo sudielovati i po svojoj mogućnosti učiniti dostojno svoga vladara.„ Pretplata na hrvatske listove i časopise trajna je briga odbora čitaonice, jer je to bio najdjelotvorniji način da se među članovima uznastoji njegovanje narodnog duha, pa u zapisniku od 15. prosinca 1873. stoji: „Uvržati i nadalje „Obzor", „Narodne novine", „Primorac", „Narodni list", „Vienac„, „Pučki prijatelj", „Gospodarski list", „Naše blago", „Bunjev. vila", „Smilje"..„ Zanimljivo je da se na redovitoj odborskoj sjednici od 10. listopada 1879. donosi zaključak, kako za prostorije čitaonice treba nabaviti „dvije uljem na platnu izgrađene slike i to „Zrini i Frankopan-zatim „Jugoslavija„... „Na glavnoj godišnjoj skupštini Narodne čitaonice, što je održana 29. prosinca 1881, donosi se zaključak, da se uz ostale listove, čitaonica pretplati i na poučni zabavnik Hrvatsku vilu, za kojeg se kaže, da „po izašlom programu nadati se je ljepog duševnog užitka„, što je veoma indikativno za prepoznavanje političke orijentacije članova, budući da je taj zabavnik bio naglašeno rodoljubno, pravaški orijentiran.

I poslije dolaska na vlast Khuena Hedervarya 1883. godine čitaonica provodi postojano svoju rodoljubnu orijentaciju. Skoro između redaka zapisnika, zasićenih svakodnevnim problemima čitaonice, ponekom usput registriranom činjenicom o nabavi novog lista „(Balkan i drugi poslovi oko obnove pretplate određenih listova i časopisa), potvrđuje se dosljednost njenih vodećih ljudi da ustraju, i u otežanim okolnostima, na realizaciji svega onoga, što je tako jasno i nedvosmisleno bilo precizirano u „Ustavu„ čitaonice, donesenom još 1845. godine. Članovi čitaonice postaju Franjo Marković, Josip Draženović, Bogoslav Potočnjak i drugi ugledni Novljani i Hrvati, a zamjetljivo je da su čitaonicu posjećivali ili na određeni način bili u vezi sa njom i drugi istaknuti hrvatski javni radnici, što su živjeli i djelovali izvan Novoga. Knjiga zapisnika čitaonice završava napomenom: „Nastavak u novome zapisniku, što ga je dobrohotno društvu darovao velemožni gospodin savjetnik Vladimir Mažuranić, sin slavnoga hrvatskoga pjesnika i Bana pučanina - Novljanca: Ivana Mažuranića. Zabilježio: Tajnik: L.P. Potočnjak, tajnik Čitaonice.„

Ova knjiga zapisnika Novljanske čitaonice, koja se zaključuje predočenjem glavne godišnje skupštine, održane 8. siječnja 1893. predstavlja zaista dragocjenu rekapitulaciju njena djelovanja. U njoj nisu toliko važne puke činjenice o njenom društvenom i zabavnom djelovanju i druge, za nekog sasvim trivijalni, banalni podaci o njenom održavanju,

koliko upornost njenih vodećih ljudi i članova da u ovom razdoblju 1845-1893. učini sve kako bi se udovoljilo svjesnoj i odlučnoj zahtjevnosti novljanskih, mahom običnih ljudi i nekolicine imućnika, hrvatskih rodoljuba, da se ostane vjeran svome hrvatskom narodu. Nije naodmet reći da je broj članova čitaonice bio manji nego što bi netko sa strane mogao pretpostaviti. Nije ih bilo više od tridesetak, no aktivnosti što su ih oni vršili bile su više nego uspješne, uzmu li se u obzir teške političke prilike što su onemogućavale iskazivanje hrvatskog nacionalnog identiteta. To znači da je novljanska Narodna čitaonica posredstvom svojih uobičajenih kulturno-prosvjetno-zabavnih sadržaja bila poticajna i značajna pretpostavka za očuvanje hrvatskog nacionalnog identiteta na užem i širem novljanskom prostoru, unatoč tome što je on u ovom razdoblju bio toliko puta ozbiljno doveden u pitanje.

Bilješke

[1] Babukić, Osnova i pravila književnog društva (1854), str. 3 (citat prema Šurminu, Hrvatski preporod).
[2] Antun Barac: Hrvatska književnost, knjiga I, Zagreb 1954, str. 148.
[3] Najbitniji izvori o Novom Vinodolskom:
Emilij Laszovski: Gorski kotar i Vinodol, MH, Zagreb, 1923.
Spomen knjiga Narodne čitaonice Novi Vinodolski, knjiga I, 1958.
Spomen knjiga Narodne čitaonice Novi Vinodolski, knjiga II, 1977.
Fotomonografija općine Crikvenica, 1972.
Osnovna škola „Ivan Mažuranić" Novi Vinodolski, 1986.
Vinodolski zbornik, knjiga I, II, III, IV i V, Crikvenica, 1977-1988.
Milorad Živančević: Ivan Mažuranić, Novi Sad - Zagreb, 1988.
[4] Učitelj Stjepan Mažuranić (1847-1907) objelodanio je zbirku „Hrvatske narodne pjesme" (1907) u kojoj se nalazi najviše pjesama što se pjevaju u novljanskom kolu.
[5] Emilij Laszowski: Gorski kotar i Vinodol, MH, Zagreb, 1923, str. 6
[6] Milorad Živančević: Ivan Mažuranić, Novi Sad-Zagreb, 1988. str. 9
[7] Svi su citati iz Zapisnika Narodne čitaonice Novi, knjiga I, razdoblje 1845-1893, što je pohranjena u Narodnom muzeju i galeriji Novi Vinodolski, 214 stranica (brojevima neobilježenih)
[8] Zapisnici Čitaonice i Radničke zadruge Sv. Nikole u Novom
[9] Spomen knjiga Narodne čitaonice Novi Vinodolski, knjiga I, 1958, str. 42-44